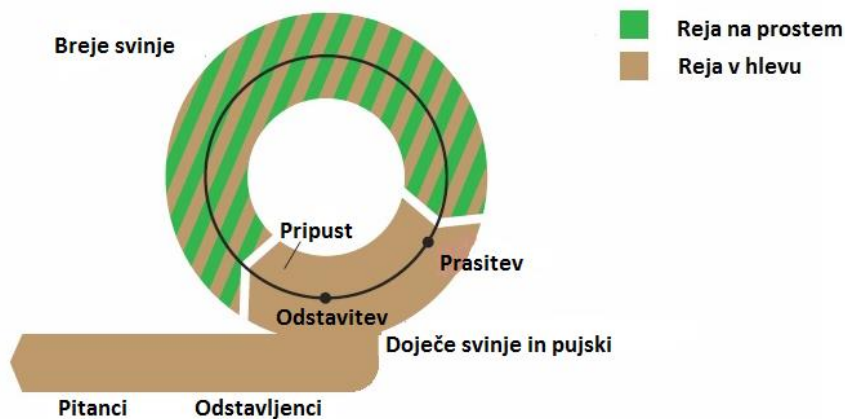

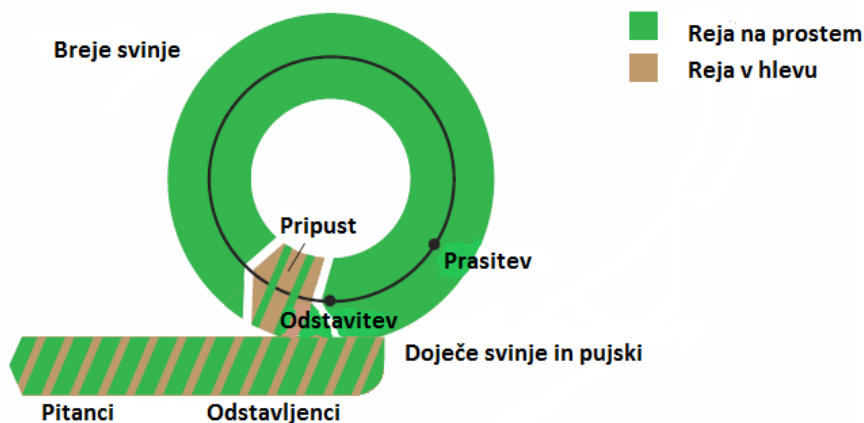
SKUPINSKA REJA SVINJ OB PRASITVI V EKOLOŠKI PRAŠIČEREJI

V konvencionalnih rejah prašičev v Sloveniji, so svinje v času laktacije v veliki večini primerov uhlevljene posamično. Prasilišča so v nekaterih rejah fizično ločeni oddelki, v drugih so kombinirana z drugimi oddelki kot so vzreja, čakališče ali pripustišče.

V grobem ločimo tri sisteme ekološke reje prašičev. Reja lahko poteka v pretežno v hlevu, na prostem občasno redimo le breje svinje. Za tak način reje se odločajo rejci v ekstremnih klimatskih področjih z dolgimi in mrzlimi zimami. Kontrola živali

v takem sistemu je enostavna, so pa višji stroški gradnje objektov, infrastrukture, odgnojevanja in energije. Zaradi večje gostote naselitve prašičev je tudi pojavnost bolezni pri prašičih večja. Nenazadnje je tudi sprejemljivost tovrstnih sistemov pri potrošnikih manjša, ker prašičem ni v zadostni meri omogočeno naravno bivalno okolje in posledično obnašanje.

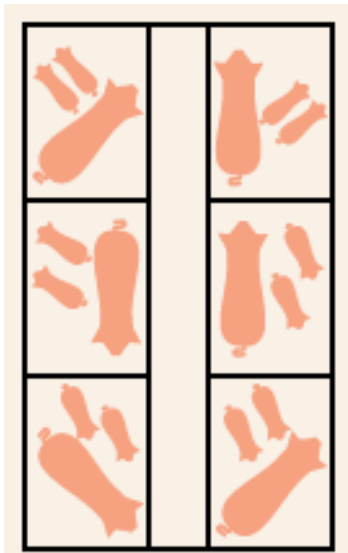
Pri drug načinu reje ekoloških prašičev potekajo proizvodne faze na prostem-na pašniku. Izjemoma poteka v hlevu le reja pujskov in pitancev ter svinj od odstavitve do ponovnega pripusta. Pri teh sistemih je strošek gradnje

minimalen, gostota naselitve prašičev je manjša, manj je zdravstvenih težav, strošek odgnojevanja je minimalen ob ustreznem načrtovanju časovne zasedbe pašnika. Priporoča se gostota do 15 svinj/ha zaradi nevarnosti prevelike količine nitratov v tleh. V teh sistemih so nadzor živali, zdravljenje in oskrba prašičev zahtevnejši, večja je tudi nevarnost zaradi zveri. Zaradi prednosti in pomanjkljivosti posameznih sistemov, se rejci pogosto odločajo o kombiniranih sistemih ekološke reje prašičev.

S stališča fizioloških dogajanja v času dojenja je izjemno pomembno, da tako svinjam-materam kot pujskom zagotovimo optimalne bivalne pogoje. To pomeni, da svinjam zagotovimo ustrezno hladno, pujskom pa toplo okolje.

Svinje preselimo v prasilišče praviloma nekaj dni pred načrtovano prasiatvijo, tukaj ostanejo v glavnem od 4 do 8 tednov. V nekaterih rejah v Sloveniji smo v preteklosti že poskušali uvajati sisteme skupinskih prasitev, a večjega zanimanja za tovrstne sisteme pri rejcih ni bilo. Taki sistemi bi lahko bili zanimivi zlasti v rejah, ki imajo na voljo obstoječe objekte za rejo prašičev in jih nameravajo rekonstruirati. Žal je prašičerejskih kmetij, ki bi bile usmerjene v ekološko rejo prašičev v Sloveniji malo. Gre v glavnem za manjše reje, ki prašiče predelajo in prodajo na kmečkem pragu. V sosednjih deželah, kjer je ekološka prašičereja bolj razvita, se rejci nemalokrat odločajo tudi o sistemih skupinskih prasitev. Zaradi različnih klimatskih pogojev in tradicij širom Slovenije, enostavnih navodil za preureditev hlevov ni. Potreben je individualni pristop, ko se rejci odločajo o izbiri sistema skupinskih prasitev.

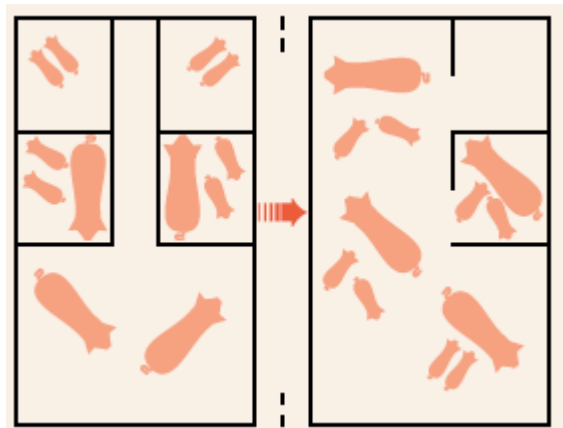
Sistem skupinskih prasitev se je razvil z namenom živalim omogočiti take pogoje, ki bodo v največji meri posnemali pogoje v naravi. Poleg tega pa imajo taki načini reje

tudi svoje prednosti v ekonomskem smislu. Raziskave so pokazale, da z manjšo potrebo po porodnih boksih in omejenim časom zasedbe le-teh v znatni meri zmanjšamo investicijske in obratovalne stroške. Ne glede na to, če so prasiatve posamične ali skupinske, je smiselno in potrebno izvajati tako stimulacijo estrusa kot tudi skupinske odstavitve in pripuste. S stimulacijo estrusa dosežemo, da se določena skupina svinj buka v kratkem času (1-2 dni). Na ta način lažje razporedimo dela, učinkoviteje izvajamo notranje biovarnostne ukrepe, načrtujemo nakup semena in boljše izrabimo starejše objekte. S sinhronizacijo bukanja si olajšamo delo, saj lahko v veliki meri delo opravljamo po vnaprej določenem urniku. S sinhronizacijo odstavljanja bo tudi enostavneje sestavljati skupine svinj v čakališču in odstavljenih pujskov v vzreji, enostavnejše je načrtovanja prireje in organizacije dela ter izboljšanja produktivnosti svinj. Tudi v ekološki reji prašičev moramo zasledovati cilj, da optimalno izkoristimo genetski potencial živali.

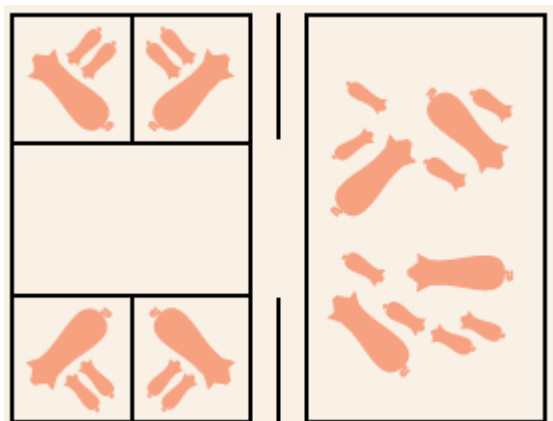
Svinje s pujski so lahko do odstavitve vhlevljene posamično ali skupinsko. Pri skupinskem načinu jih lahko selimo ali pa ne.

Pri posamični vhlevitvi svinj s pujski le-te prasijo vsaka v svojem porodnem boksu in v boksu s pujski tudi ostanejo. Prednosti takega načina so v tem, da gre za že uveljavljeno prakso, da preselitve niso potrebne in da je omogočena dobra kontrola in pregled. Kot slabosti pa avtorji omenjajo pomanjkanje stika med pujski različnih mater, majhen življenjski prostor na žival, relativno dolga osamitev živali od skupine in težja integracija sistema v starejših objektih.

Pri skupinskih prasitvah pujskom prva dva tedna s fizičnimi ovirami onemogočimo, da zapustijo porodni boks, nato ovire odstranimo. Tak način reje značilno zmanjšuje stres pri svinjah, preselitve niso potrebne, je živalim prijazen in se da zelo dobro integrirati v starejše objekte za rejo prašičev. Tak sistem zahteva sinhronizacijo prasitev in odstavitvev, visok zdravstveni status živali in otežuje nadzor oziroma kontrolo prasitev.

Pri drugi različici skupinske reje svinj s pujski so svinje s pujski do 3 tedna po prasitvi

v posamičnih porodnih boksih, nato jih preselimo v skupinski boks. Ta sistem je živalim prijazen, omogoča nižje stroške gradnje in vzdrževanja, dobro se integrira v starejše objekte in omogoča prihranek pri času za nadzor živali. Slabosti so zaradi nemira, ki nastane po preselitvi, tveganja prenosa bolezni med živalmi in večja potreba po čiščenju hlevskih površin.

Podobne skupinske sisteme vhlavitve svinj s pujski najdemo tudi v konvencionalni reji prašičev. Izkušnje rejcev pa so različne.

Dejstvo je, da z upoštevanjem določenih pravil glede skupinske reje v znatni meri zmanjšamo tveganja. Prav tako pa moramo vedeti, da so prav takšni sistemi s strani porabnikov ekološkega mesa dobro sprejeti, ker v največji meri omogočajo naravno obnašanje svinj in pujskov v času pred in po prasitvi.

Pri skupinski reji svinj s pujski je treba upoštevati določena pravila. Prvo pravilo je, da starostna razlika med pujski tistih gnezd, ki jih združujemo ni večja od 6 dni, sicer se sesni red podre in starejši pujski zavzamejo tiste seske in matere, ki dajejo več mleka. Zraven razlike v starosti, je pomembna tudi minimalna starost pujskov. Od tod priporočilo, da naj bo minimalna starost pujskov vsaj 10 dni. V tem času se običajno vzpostavi sesni red.

V nobenem primeru ne smemo združevati živali, ki so bolne, v skupino kasneje ne smemo več dodajati svinj. S stališča doseganja homogenih skupin, je priporočljivo, da se poslužujemo 3-tedenskega ritma. Podobne načine sinhronega odstavljanja uporabljamo v konvencionalni reji prašičev že dlje časa. Vključevanje mladic v čredo poteka na način, da jih uvajamo v skupinah. Običajno taka skupina mladic kasneje predstavlja skupino ob prasitvi. Priporočljivo, je da se živali, ki bodo skupaj po prasitvi, spoznajo že prej, sicer prihaja do nemira, včasih tudi poškodb v skupini zaradi vzpostavljanja hierarhije. Vse svinje ne prenašajo skupinskega življenja, večje skupine praviloma lažje integriramo v skupine, vendar je priporočljivo, da velikost skupine ne presega 8 svinj. Stimulacijo estrusa v ekološki reji izvajamo po naravni poti, to pomeni, da se poslužujemo selitev živali, intenzivnosti osvetlitve, prisotnosti merjasca, režima krmljenja itd.

Vsi ukrepi pri združevanju svinj pa ne bodo zalegli, če ne bomo poskrbeli za pristen odnos do živali. Če smo prijazni do njih, prasijo več pujskov, so mirnejše, pujski boljše priraščajo itd. V nasprotnem se srečujemo z nemirnostjo živali, slabšo vodljivostjo, poznejšo spolno zrelostjo, so pod stresom in nimajo izraženega materinskega nagona. Najobčutljivejše obdobje v življenju svinje je teden pred pričakovano pravitvijo in čas pred odstavitvijo pujskov. Zato so priporočila v tem obdobju naslednja:

Teden pred pravitvijo (priprava na prasitev):

3 do 5 dni pred pričakovano pravitvijo, očiščene svinje preselimo v posamične, temeljito očiščene porodne bokse, 1 dan pred pravitvijo zmanjšamo količino krme, krma naj bo lahko prebavljiva, zagotovimo dovolj nastilja in poskrbimo za primerno ogreto gnezdo za pujske.

Prasitev (prisotnost pri pravitvi):

Pomagamo pri pravitvi, če je potrebno, interval med dvema pujskoma tekom pravitve je lahko tudi 2 uri, zato v žival ne segamo po nepotrebem. Pujske osušimo in jih položimo na vime svinje.

Pujski stari 0 do 10 dni:

Ferumizacija, kastracija, kontrola telesne temperature svinje in apetita.

Pujski stari 10 do 14 dni:

Preselitev pujskov iz individualnega boksa v skupinskega. Priporočajo, da najprej preselimo svinje in šele nato pujske.

Pujski starejši od 40 dni:

Priprava na odstavitvev.

V zadnjih mesecih in tednih, ko skupaj s prašičerejci preurejamo hleve za prašiče, smo marsikdaj v dilemi. Nema lokrat bi bilo hleve enostavneje in ceneje preurediti po smernicah za ekološko kmetijstvo, kot pa skladno s Pravilnikom o zaščiti rejnih živali. Odločitev je seveda na strani rejcev. Velikostna struktura prašičerejskih kmetij v Sloveniji je pestra. Od tod tudi specifičnost pristopa na kmetijah. Žal v Sloveniji še nimamo organizirane proizvodnje ekoloških prašičev, zato smo si primorani izkušnje s področja ekološke reje prašičev nabirati pri naših sosedih.